

Wybrane problemy wykonywania kary sekwencyjnej

JOANNA RAGLEWSKA

ORCID: 0000-0002-3238-0197

Zakład Prawa Karnego Wykonawczego

Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego

Abstrakt

Artykuł przedstawia wybrane problemy związane z wykonaniem kary sekwencyjnej. Zaprezentowano w nim wyniki badań aktowych, które przybliżają praktykę stosowania instytucji. W konkluzji sformułowane zostały wnioski *de lege ferenda*.

Słowa kluczowe: kara sekwencyjna, kara mieszana, skazany, prawo karne wykonawcze

Konferencja naukowa *XXV lat od uchwalenia Kodeksu karnego wykonawczego*¹ stanowiła okazję do dyskusji na temat przyjętych przez ćwierć wieku rozwiązań prawnych oraz oceny ich funkcjonowania. Jednym z takich zagadnień, nad którymi warto się pochylić, jest kara sekwencyjna (mieszana) wprowadzona do porządku prawnego ustawą z dnia 20 lutego 2015 roku²

¹ Konferencja odbyła się 23 września 2022 roku na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego.

² Ustawa z 20 lutego 2015 roku o zmianie ustawy — Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2015 r. poz. 396. W uzasadnieniu do projektu ustawy o zmianie ustawy Kodeks karny i niektórych innych ustaw (Sejm VII kadencji, druk sejmowy nr 2393) wprowadzone rozwiązanie przedstawiono w następujący sposób: „Istotnym *novum* przewidzianym w projekcie jest instytucja kary mieszanej jako kombinowanej

poprzez dodanie do Kodeksu karnego³ art. 37b, polegająca na tym, że sąd w sprawie o występki zagrożony karą pozbawienia wolności, niezależnie od dolnej granicy ustawowego zagrożenia przewidzianego w ustawie za dany czyn, może orzec jednocześnie karę pozbawienia wolności do trzech miesięcy, a jeżeli górna granica ustawowego zagrożenia wynosi przynajmniej 10 lat — do sześciu miesięcy, oraz karę ograniczenia wolności do lat dwóch. Ustawodawca przewidział gradację oddziaływania na skazanego poprzez wprowadzenie kolejności wykonywania kar w ten sposób, że w pierwszej kolejności wykonuje się karę pozbawienia wolności (chyba że ustawa stanowi inaczej). W 2016 roku⁴ doprecyzowane zostało brzmienie przepisu przez dodanie zdania: „Przepisów art. 69–75 nie stosuje się”. Przywołana ustawa z dnia 20 lutego 2015 roku zmieniła także Kodeks karny wykonawczy⁵, dodając art. 17a potwierdzający pierwszeństwo wykonania sekwencji kary pozbawienia wolności poprzez dopuszczenie na zasadzie wyjątku kierowania kary ograniczenia wolności w pierwszej kolejności tylko wówczas, gdy zachodzą przeszkody prawne do niezwłocznego wykonania kary pozbawienia wolności. W wypadku ustania tych przeszkód sąd niezależnie od tego, czy kara ograniczenia wolności została już w całości wykonana — zawiesza postępowanie wykonawcze dotyczące kary ograniczenia wolności i niezwłocznie kieruje do wykonania karę pozbawienia wolności.

W niniejszym opracowaniu zostały pominięte kwestie terminologiczne oraz rozważania dotyczące adekwatności nomenklatury stosowanej

formy represji prawnokarnej, która powinna być szczególnie atrakcyjna w przypadku poważniejszych występków”.

³ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku — Kodeks karny, tekst jedn. Dz.U. z 2022 r. poz. 1138 ze zm.

⁴ Ustawa z dnia 11 marca 2016 roku o zmianie ustawy — Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2016 r., poz. 437, ustawodawca wyłączył stosowanie przepisów dotyczących warunkowego zawieszenia kary pozbawienia wolności na zasadach określonych w art. 69–75 k.k., jednak w literaturze pojawił się pogląd, że nic nie stoi na przeszkodzie warunkowego zawieszenia kary na zasadach przewidzianych w art. 60 § 3–5 k.k. (za: J. Majewski, *Komentarz do art. 37b k.k.*, [w:] *Kodeks karny. Część ogólna*, t. 1, cz. 1. *Komentarz do art. 1–52 k.k.*, red. W. Wróbel, A. Zoll, Warszawa 2016, s. 750).

⁵ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku. Kodeks karny wykonawczy, tekst jedn. Dz.U. z 2021 r. poz. 53 ze zm.

w odniesieniu do kary orzeczonej na podstawie art. 37b k.k.⁶ Autorka koncentruje się na wybranych zagadnieniach związanych z funkcjonowaniem niniejszej instytucji w praktyce zilustrowanych badaniami własnymi, zaś w odniesieniu do omawianej instytucji będzie stosowane określenie „kara sekwencyjna”, a także — z uwagi na powszechność użycia — „kara mieszana”. Taką terminologią posłużył się Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 13 maja 2021 roku⁷, w którym stwierdził, iż „instytucja z art. 37b k.k., określana w języku prawniczym jako kara sekwencyjna lub kara mieszana, w istocie składa się z dwóch kar orzeczanych kumulatywnie — kary pozbawienia wolności oraz kary ograniczenia wolności. Kara sekwencyjna lub mieszana nie zostały wymienione w katalogu kar w art. 32 k.k., zaś pozostają w nim kara pozbawienia wolności oraz kara ograniczenia wolności”.

Z uwagi na lakoniczność regulacji odnoszących się do kary sekwencyjnej (sprowadzającej się przede wszystkim do art. 37b k.k. i art. 17a k.k.w.)⁸ wskazówki dotyczące stosowania i wykonania tej instytucji znaleźć można w uzasadnieniu do projektu ustawy o zmianie ustawy Kodeks karny i niektórych innych ustaw (Sejm VII kadencji, druk sejmowy nr 2393), literaturze oraz orzecznictwie. Możliwość wymierzenia kary sekwencyjnej została uzasadniona w następujący sposób:

W wielu sytuacjach wymierzenie krótkoterminowej kary izolacyjnej jest wystarczające dla osiągnięcia odpowiedniego oddziaływania w zakresie prewencji specjalnej, związanego z tą sankcją. Uzupełnieniem oddziaływania penalnego w takim wypadku mogłyby być kara ograniczenia wolności, która skierowana byłaby ku ugruntowaniu społecznie pożądanym zachowań skazanego, a jednocześnie pozbawiona byłaby tak silnego stygmatyzującego skutku⁹.

⁶ Zob. J. Raglewska, *Kary sekwencyjne orzeczone na podstawie art. 37b k.k. — wybrane problemy związane z ich wykonaniem*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego” 54, 2019, s. 201 n., a także literatura tam przywołana.

⁷ Sygn. V KK 254/19, LEX nr 3169335.

⁸ Warto zwrócić uwagę także na treść art. 43 lb k.k.w. w odniesieniu do wykonywania sekwencji kary w systemie dozoru elektronicznego. Przepisy niniejszego rozdziału stosuje się także do skazanego, wobec którego orzeczono zastępczą karę pozbawienia wolności za przestępstwo, przestępstwo skarbowe lub karę pozbawienia wolności orzeczoną w warunkach, o których mowa w art. 37b lub w art. 87 § 2 k.k.

⁹ W uzasadnieniu do projektu ustawy o zmianie ustawy Kodeks karny i niektórych innych ustaw (Sejm VII kadencji, druk sejmowy nr 2393, s. 12).

Wytlumaczenie celu stosowania kary mieszanej odnaleźć można także w słowach:

Sens konstrukcji sprowadza się do tego, że art. 37b k.k. wprowadza limit górnej granicy kary pozbawienia wolności orzekanej w systemie sekwencyjnym [...]. W ten sposób sprawca może liczyć na stosunkową krótką karę pozbawienia wolności, co „rekompensuje”, odbywając karę ograniczenia wolności [...]. W ten sposób stosowanie krótkoterminowych kar pozbawienia wolności staje się alternatywą dla warunkowego zawieszenia¹⁰.

Niewątpliwie orzeczenie kary mieszanej w konkretnej sprawie karnej jest uzależnione od uznania sądu. W postanowieniu z dnia 16 grudnia 2020 roku (II K 278/20) Sąd Najwyższy potwierdził, że zgodnie z treścią art. 37b k.k. nie ma żadnych wątpliwości, że jego zastosowanie należy do władzy uznaniowej sądu, dlatego brak zastosowania tego przepisu nie może być uznany za naruszenie prawa. „Zastosowanie kary mieszanej ma charakter w pełni fakultatywny i obliuguje sądy jedynie do rozważenia takiej możliwości w indywidualnym przypadku po przeprowadzeniu jego całościowej analizy”¹¹. Można odnieść wrażenie, że cel instytucji art. 37b k.k. stanowi „uwzględnienie interesu sprawcy oraz łagodzenie prawnokarnej konsekwencji popełnienia przestępstwa”¹². Nie zawsze jednak można twierdzić, że stosowanie instytucji jest łagodniejszym potraktowaniem sprawcy¹³.

Pojęcie „kara mieszana” niewątpliwie upowszechniło się w praktyce, kara wymierzana na podstawie art. 37b k.k. pojawia się pod taką nazwą w rocznikach statystycznych, statystykach sądów powszechnych. Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej za 2018 rok¹⁴ przedstawia „karę mieszaną” w danych: Tablica 32 (104). Dorośli skazani prawomocnie przez sądy powszechne za przestępstwa ścigane z oskarżenia publicznego

¹⁰ G. Łabuda, [w:] *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, red. J. Giezek, Warszawa 2021, s. 342 (teza 1 do komentarza do art. 37b k.k.).

¹¹ Sygn. II K 278/20, LEX nr 3301969.

¹² A. Jezusek, *Sekwencja kary pozbawienia wolności i kary ograniczenia wolności jako reakcja na popełnienie przestępstwa (art. 37b k.k.)*, „Państwo i Prawo” 5, 2017, s. 80.

¹³ *Ibidem*, s. 83.

¹⁴ *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2018, Wymiar sprawiedliwości, s. 178, tabl. 32 (104), <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/roczniki-statystyczne/roczniki-statystyczne/rocznik-statystyczny-rzeczypospolitej-polskiej-2018,2,18.html> (dostęp: 10.09.2022).

według rodzaju i wymiaru kary w kolejnych latach: w 2015 roku kara ta została orzeczona w 370 sprawach, w 2016 roku — w 3544, oraz w podobnej liczbie w 2017 roku: w 3233 sprawach. Pod tablicą znajduje się adnotacja do pojęcia „kara mieszana”, zgodnie z którą jest to kara „polegająca częściowo na pozbawieniu wolności, a częściowo na ograniczeniu wolności”¹⁵. Takie wyjaśnienie nie wydaje się adekwatne, gdyż nie oddaje sekwencyjności. „Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej” za rok 2021¹⁶ podaje także liczbę orzeczonych kar mieszanych w 2018 roku — w 3212 przypadkach. Z kolei „Mały Rocznik Statystyczny Polski” 2022¹⁷ dostarcza informacji między innymi (poza już przedstawionymi) za 2019 rok, w którym to kara sekwencyjna została orzeczona w 3137 sprawach. Zatem, pomijając rok 2015 (gdy nowa instytucja mogła zostać orzeczona w drugiej połowie roku), liczby orzekanych kar sekwencyjnych w kolejnych latach były zbliżone i oscylowały między 3000 i 3500.

W celu przybliżenia praktyki orzekania i wykonywania kar mieszanych przeprowadzone zostały badania aktowe, które miały na celu sprawdzić, za jakie występki były takie kary orzekane oraz jak modyfikowano wykonanie sekwencji kar (na przykład przez odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego, zamiany formy obowiązku nałożonego przez sąd w ramach kary ograniczenia wolności). Badania zostały przeprowadzone w 2022 roku¹⁸ w Sądzie Rejonowym w Tarnowie oraz w Sądzie Okręgowym w Tarnowie, polegały na analizie akt spraw, w których orzeczona została kara sekwencyjna w 2020 roku. Wielu interesujących informacji dostarczyła analiza akt postępowań wykonawczych.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ „Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej” 2021, s. 179, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/roczniki-statystyczne/roczniki-statystyczne/rocznik-statystyczny-rzeczypospolitej-polskiej-2021,2,21.html> (dostęp: 20.09.2022).

¹⁷ „Mały Rocznik Statystyczny Polski” 2022, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/roczniki-statystyczne/roczniki-statystyczne/maly-rocznik-statystyczny-polski-2022,1,24.html> (dostęp: 20.09.2022).

¹⁸ Badania przeprowadzono 28 sierpnia oraz 16 września 2022 roku. Mają one charakter pilotażowy przed realizacją większego projektu obejmującego Apelację Krakowską. Z uwagi na małą liczbę spraw (dwa przypadki w badanym roku), w których orzeczono karę sekwencyjną przez sąd okręgowy, zostaną one skrótowo przedstawione w dalszej części tekstu.

W pierwszej kolejności ustalono, że zgodnie ze sprawozdaniami Sądu Rejonowego w Tarnowie oraz Sądu Okręgowego w Tarnowie sprawy, w których orzeczono karę mieszaną, występowały w badanym roku. Zgodnie z danymi zawartymi w *Sprawozdaniu Sądu Rejonowego w Tarnowie MS-S6r. Sprawozdanie w sprawie osób osadzonych w pierwszej instancji według właściwości rzeczowej za 2020 rok*¹⁹ kara mieszana została ujęta w dziale 1.1. *Osądzeni według rodzajów przestępstw (z wyłączeniem Kodeksu karnego skarbowego)*. W badanym roku kara mieszana (tak została opisana w formularzu sprawozdania) była orzeczona w 23 sprawach (na 1398 skazanych ogółem przez sąd sprawozdawczy). Wymiar tej kary w 2020 roku przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Wymiar kary mieszanej według sprawozdania MS-S6r Sądu Rejonowego w Tarnowie za 2020 rok

Kara mieszana (23 przypadki), w tym:	
kara pozbawienia wolności:	
do trzech miesięcy:	15
do sześciu miesięcy:	8
kara ograniczenia wolności:	
do sześciu miesięcy	1
powyżej sześciu miesięcy do jednego roku	16
powyżej jednego roku do dwóch lat	6

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 1 pokazuje, że znacznie częściej orzekana była kara pozbawienia wolności w wymiarze do trzech miesięcy (15 spraw na 23) niż w wymiarze do sześciu miesięcy, ponadto najczęściej orzekano karę ograniczenia wolności w wymiarze powyżej sześciu miesięcy do jednego roku (w 16 sprawach). Najprawdopodobniej wynikało to z możliwości orzeczenia kary pozbawienia wolności w ramach sekwencji kar w większości przypadków do trzech miesięcy ze względu na wysokość górnej

¹⁹ *Sprawozdanie Sądu Rejonowego w Tarnowie MS-S6r. Sprawozdanie w sprawie osób osadzonych w pierwszej instancji według właściwości rzeczowej za 2020 rok*, <https://www.tarnow.sr.gov.pl/download/sprawozdanie-w-sprawie-osob-osadzonych-w-pierwszej-instancji-wedlug-wlasciwosci-rzeczowej-1611744330.pdf> (dostęp: 13.09.2022).

granicy ustawowego zagrożenia karą pozbawienia wolności za występki w badanych sprawach.

W omawianym sprawozdaniu w dziale 4a. „Ograniczenie wolności przy karze mieszanej” przedstawiono formy wykonania tej kary. W niemal wszystkich przypadkach (w 21 sprawach na 23) skazany miał wykonać obowiązek w postaci nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne (art. 34 § 1a pkt 1 k.k.), a w dwóch przypadkach — w formie potrącenia z wynagrodzenia za pracę (art. 34 § 1a pkt 4), dodatkowo w jednej sprawie nałożono na sprawcę obowiązki lub świadczenie pieniężne (art. 34 § 3 k.k.).

Dział 1.1. „Sprawozdania: Osądzeni według rodzajów przestępstw (z wyłączeniem Kodeksu karnego skarbowego)” zawierał także informacje na temat przestępstw, za których popełnienie w roku sprawozdawczym wymierzono karę mieszaną. Dane przedstawia tabela 2.

Tabela 2. Rodzaje przestępstw według sprawozdania MS-S6r Sądu Rejonowego w Tarnowie za 2020 rok

Rodzaje przestępstw	Liczba przypadków (łącznie 21 ujętych w statystyce)
Art. 197 § 1 k.k. (zgwałcenie)	1
Art. 200 § 1 k.k. (seksualne wykorzystanie małoletniego)	1
Art. 202 § 3 k.k. (produkcja, utrwalenie lub sprowadzenie, przechowywanie lub posiadanie albo rozpowszechnianie lub prezentowanie treści pornograficznych z udziałem małoletniego albo treści pornograficznych związanych z prezentowaniem przemocy lub posługiwaniem się zwierzęciem)	1
Art. 207 § 1 k.k. (znęcanie się)	1
Art. 278 § 1 k.k. (kradzież)	3
Art. 279 k.k. (kradzież z włamaniem)	5
Art. 281 k.k. (kradzież rozbójnicza)	1
Art. 286 k.k. (oszustwo)	1
Z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii ²⁰	7

Źródło: opracowanie własne.

²⁰ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii, tekst jedn. Dz.U. z 2020 r. poz. 2050 ze zm.

Rodzaje popełnionych przestępstw można podzielić na następujące kategorie: przestępstwa przeciwko mieniu, przestępstwa z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii oraz pojedyncze przypadki łącznie ujęte w kategorii: inne (obejmującej jednostkowe przypadki). Największą grupę popełnionych przestępstw stanowiły przestępstwa przeciwko mieniu (prawie 50%), około 30% — przestępstwa z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, oraz blisko 20% — kategoria „inne”.

Przedstawione powyżej dane pochodzące ze statystyki Sądu Rejonowego w Tarnowie za 2020 rok zawierały 23 przypadki orzeczenia kary mieszanej, jednak realnie możliwy był dostęp do 17 spraw z tego okresu. W sądzie nie było możliwości udostępnienia do badań akt wszystkich spraw ujętych w statystyce badań z uwagi na wypożyczanie ich do innych sądów, przesyłanie do archiwum, a także wizytacje przeprowadzane w sądzie. Należy zastrzec, że badania nie miały charakteru statystycznego, a jedynie przybliżyły praktyczne problemy wykonania kar sekwencyjnych. Większość badanych akt była wielotomowa, zawierała akta sprawy głównej, wykonania kary pozbawienia wolności oraz wykonania kary ograniczenia wolności. Na teczkach znacznej części badanych spraw znajdowała się adnotacja „kara mieszana”. Badania zostały przeprowadzone w oparciu o kwestionariusz zawierający pytania dotyczące sprawcy i przebiegu procesu karnego (wiek, płeć, wykształcenie sprawcy, rodzaj popełnionego przestępstwa, zastosowanie art. 335 k.p.k., art. 387 k.p.k., wymiar kary, zatrzymanie lub tymczasowe aresztowanie, uprzednia karalność sprawcy / inne toczące się postępowania karne, apelacja) oraz w zakresie postępowania wykonawczego (odroczenie kary pozbawienia wolności, odbycie kary w systemie dozoru elektronicznego, warunkowe zwolnienie, zamiana formy wykonywania kary ograniczenia wolności, odroczenie kary ograniczenia wolności, zarządzenie zastępczej kary pozbawienia wolności). Dalej zaprezentowane zostaną najważniejsze informacje uzyskane w trakcie analizy akt.

Najpierw przedstawiona zostanie krótka charakterystyka skazanych. I tak w badanej grupie było 16 mężczyzn i jedna kobieta. Wiek skazanych obrazuje tabela 3 zawierająca przedziały: od 20 do 29 lat, od 30 do 39 lat, od 40 do 49 lat oraz 50 lat i więcej.

Tabela 3. Wiek skazanych w badanych sprawach

Wiek	Liczba skazanych
20–29 lat	8
30–39 lat	5
40–49 lat	3
50 lat i więcej	1

Źródło: opracowanie własne.

Wśród skazanych największą grupę stanowili najmłodsi (przedział wiekowy 20–29 lat: osiem osób; z czego dwóch skazanych miało 20 lat, więc zgodnie z Kodeksem karnym wykonawczym byli młodocianymi) oraz trochę starszych (w wieku 30–39 lat: pięć osób), mniejszą grupę stanowili skazani w przedziale wiekowym 40–49 lat (trzy osoby), zaś do grupy wiekowej powyżej 50 lat zaliczała się tylko jedna osoba.

Szesnaścioro skazanych miało obywatelstwo polskie, a jeden — białoruskie. W części akt znajdowały się informacje o wykształceniu (przynajmniej trzech skazanych miało wykształcenie zawodowe, trzech — określone jako średnie, a jeden — podstawowe), w kilku aktach pojawiała się informacja o braku zawodu.

W badanych sprawach można było znaleźć informacje dotyczące rzeczywistego pobawienia wolności w postępowaniu karnym. W aż jedenastu sprawach sprawca był zatrzymany lub tymczasowo aresztowany. Tabela 4 przedstawia okres pozbawienia wolności na etapie postępowania karnego.

Tabela 4. Zatrzymanie / tymczasowe aresztowanie

Okres faktycznego pobawienia wolności	Liczba spraw
Zatrzymanie (jeden dzień – dwa dni)	6
Tymczasowe aresztowanie do jednego miesiąca	2
Tymczasowe aresztowanie do czterech miesięcy	1
Tymczasowe aresztowanie do pięciu miesięcy	1
Tymczasowe aresztowanie do sześciu miesięcy	1

Źródło: opracowanie własne.

We wskazanych 11 sprawach w większości miało miejsce zatrzymanie (sześć spraw), w dwóch zastosowano tymczasowe aresztowanie do jednego miesiąca, pozostałe kategorie odnoszące się do tymczasowego aresztowania (do czterech, pięciu i sześciu miesięcy) stanowiły pojedyncze przypadki. Rzeczywiste pobawienie wolności ma znaczenie w przypadku orzeczenia kary sekwencyjnej, gdyż sąd zalicza je na poczet odbytej kary. W skrajnych przypadkach może się okazać, że skazany po wyroku ma do wykonania jedynie karę ograniczenia wolności (a nawet jej część).

Interesujący jest fakt, że w aż 10 sprawach (na 17 ogółem) skazani byli wcześniej karani (rekordzistą był czterdziestoczteroletni mężczyzna, którego karta karna, zgodnie z wyciągiem z Krajowego Rejestru Karnego, zwieriała 24 pozycje), aż w połowie przypadków z tej grupy zostały potem wydane wyroki łączne, na mocy których skazani mieli wykonać jedynie kary pozbawienia wolności, w przedziale od 10 miesięcy do dwóch lat i 10 miesięcy.

W siedmiu sprawach prokurator złożył wnioski w trybie art. 335 k.p.k. o wydanie na posiedzeniu wyroku skazującego, natomiast w jednej sprawie — wniosek o wydanie wyroku skazującego na podstawie art. 387 k.p.k.

W czterech sprawach złożono wnioski o uzasadnienie wyroku, a następnie jedną apelację wniósł prokurator, jedną — oskarżony (a następnie ją cofnął), jedną obrońca i jedną oskarżyciel posiłkowy (co ciekawe, w wyniku złożonej apelacji sąd odwoławczy zmienił karę sekwencyjną w ten sposób, że karę pozbawienia wolności z sześciu miesięcy obniżył do trzech).

Zgodnie z art. 9 k.k.w. postępowanie wykonawcze wszczyna się bezwzględnie, gdy orzeczenie stało się wykonalne, w ramach wykonania kary sekwencyjnej sąd najpierw wzywał skazanego do stawienia się w wyznaczonym areszcie śledczym (sąd może także polecić doprowadzenie skazanego bez wezwania). W badanych sprawach skazani (ich obrońcy) korzystali z możliwości, jakie dają im przepisy Kodeksu karnego wykonawczego do składania wniosków modyfikujących postępowanie wykonawcze. Najczęściej składane były wnioski o udzielenie zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego (art. 43 1a k.k.w.), miało to miejsce w siedmiu sprawach (w tylko jednej z nich sąd penitencjarny nie udzielił takiego zezwolenia, w tej samej sprawie złożono także wniosek o odroczenie kary

pozbawienia wolności, który nie został uwzględniony). Ponadto w jednej sprawie sąd pierwszej instancji odroczył wykonanie kary pozbawienia wolności. Instytucja odroczenia znalazła także zastosowanie na etapie wykonania sekwencji kary ograniczenia wolności w dwóch przypadkach. W żadnej z badanych spraw skazany nie został warunkowo zwolniony (nie składano takich wniosków). W jednej sprawie skazany złożył wniosek o zamianę kary pozbawienia wolności na prace społecznie użyteczne (z uwagi na brak takiej możliwości w przepisach wniosek nie mógł zostać przez sąd uwzględniony).

Tylko w jednej z badanych spraw kara mieszana została wykonana bez prowadzenia dodatkowych postępowań incydentalnych mających na celu modyfikowanie sposobu wykonania sekwencji kar. W sześciu sprawach skazani odbyli karę pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego (czterech skazanych było wcześniej zatrzymanych lub tymczasowo aresztowanych). W sześciu z badanych spraw doszło do wydania (z uwagi na inne postępowania karne i wyroki) — wyroków łącznych. Sąd wydał trzy nakazy doprowadzenia do aresztu śledczego, względem jednego skazanego wydano ENA.

Przykładowo w sprawie nr 11 wyrok został wydany 20 maja 2020 roku (wymiar kary: pięć miesięcy kary pozbawienia wolności i sześć miesięcy kary ograniczenia wolności w wymiarze 32 godzin w stosunku miesięcznym). Sąd wezwał skazanego do odbycia kary pozbawienia wolności, wyznaczając termin na 12 sierpnia 2020 roku. Skazany złożył wniosek o zezwolenie na odbycie kary poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego (a następnie zażalenie na postanowienie o odmowie udzielenia zezwolenia) i o odroczenie kary pozbawienia wolności. Oba postępowania zakończyły się odmową zastosowania instytucji, o które wnioskował skazany. Następnie sąd wydał 2 grudnia 2020 roku nakaz doprowadzenia skazanego do aresztu śledczego. Faktycznie kara pozbawienia wolności została odbyta w całości 7 lipca 2021 roku, a kara ograniczenia wolności była wykonywana od marca 2022 roku.

Akta będące przedmiotem badań zawierały także informacje dotyczące wykonania kary ograniczenia wolności. Sąd orzekł karę ograniczenia wolności w formie pracy społecznie użytecznej najczęściej w wymiarze 24 lub 32 godzin w stosunku miesięcznym (wielokrotność ośmiu godzin). Niewątpliwie na proces wykonania kary wpłynęła pandemia COVID-19

(część pracodawców prosiła o nieprzysyłanie skazanych do pracy przez kilka miesięcy). Niektóre z badanych spraw dotyczyły postępowań, które jeszcze trwały, i skazani mieli do wykonania jeszcze część kary. W dwóch sprawach kara ograniczenia wolności wykonana była w formie potrącenia z wynagrodzenia. W jednej sprawie wykonanie kary zostało przekazane do innego sądu ze względu na właściwość miejscową. W dwóch sprawach kara ograniczenia wolności została odroczone, w czterech sprawach — ze względu na niewykonywanie obowiązku pracy — orzeczono zastępczą karę pobawienia wolności. W jednej sprawie skazany nie mógł wykonywać kary ograniczenia wolności, gdyż został osadzony w zakładzie karnym w innej sprawie. Do wykonania kar ograniczenia wolności w kilku sprawach nie doszło ze względu na wydanie wyroków łącznych zawierających jedynie karę pozbawienia wolności.

W kilku badanych sprawach znajdowały się uzasadnienia wyroku sądów pierwszej instancji — postanowień, które zostały wydane w postępowaniu wykonawczym, dlatego w celu zobrazowania możliwego sposobu wykonania kary sekwencyjnej poniżej przedstawiono ich fragmenty w trzech wybranych sprawach.

Sprawa nr 1 — skazany na sześć miesięcy pozbawienia wolności i dwa lata ograniczenia wolności z obowiązkiem wykonywania nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 24 godzin w stosunku miesięcznym. Czyn polegał na tym, że oskarżony w krótkich odstępach czasu i w wykonaniu z góry powziętego zamiaru w celu osiągnięcia korzyści majątkowej bez uprawnień, po przełamaniu zabezpieczeń elektronicznych rachunku bankowego pokrzywdzonej, uzyskał informację o stanie środków, a następnie zmienił zapis danych informatycznych i dokonał przelewu środków pieniężnych na założone w tym celu rachunki (art. 279 § 1 k.k.). Oskarżony poddał się dobrowolnie karze, w ramach tymczasowego aresztowania odbył ponad połowę wymierzonej kary. Sąd, wymierzając karę, kierował się dyrektywami sądowego wymiaru kary (art. 53 k.k. i nast.). Fragmenty uzasadnienia wyroku brzmiały następująco:

Ze względu na górną granicę ustawowego zagrożenia przewidzianego za czyn przypisany oskarżonemu nie tylko możliwym, lecz także zasadnym stało się wymierzenie — przy zastosowaniu art. 37b k.k. — kary sześciu miesięcy pozbawienia wolności oraz kary dwóch lat pozbawienia wolności z obowiązkiem

wykonywania nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 24 godzin w stosunku miesięcznym.

Za wysoki Sąd uznał stopień społecznej szkodliwości popełnionego czynu. Poprzez swoje zachowanie oskarżony godził bowiem w kilka prawnie chronionych dóbr [...], oskarżony działał umyślnie, w zamiarze bezpośrednim, w sposób przemyślany.

Jako okoliczność łagodzącą Sąd uwzględnił dotychczasową niekaralność oskarżonego, a także fakt, iż nie utrudniał on w żaden sposób postępowania, w szczególności przyznał się do popełnienia przestępstwa.

Orzeczona kara zrealizuje związane z nią cele w zakresie wychowawczym oraz zapobiegawczym, jak również przyczyni się do kształtowania prawidłowych postaw i zachowań w społeczeństwie.

W niniejsze sprawie skazany odbył karę pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego. Zezwolenie na odbycie kary w tej formie sąd penitencjarny uzasadnił w następujący sposób:

Nic zatem nie stoi na przeszkodzie, by zliberalizować warunki odbywania kary pozbawienia wolności poprzez wprowadzenie dozoru elektronicznego, bowiem tak wykonywana kara nadal będzie oddziaływać wychowawczo na skazanego, jak również będzie kształtować właściwe postawy społeczne. Brak również podstaw do przyjęcia, że skazany nie będzie przestrzegał rygorów związanych z wykonywaniem kary w tym systemie. W końcu nie można zapomnieć, że skazanemu do końca kary pozostał tak krótki czas, że nie może być mowy o jakimkolwiek oddziaływaniu resocjalizacyjnym w ramach izolacji więziennej.

Warto podkreślić, że „tak krótki czas”, zdaniem sądu, odnosił się do około trzech miesięcy kary pozbawienia wolności. Wykonanie kary ograniczenia wolności przekazano do innego właściwego miejscowo sądu.

Sprawa nr 2 — oskarżony swoim zachowaniem wyczerpał ciąg przestępstw z art. 286 § 1 k.k. (oszustwo), doprowadził do niekorzystnego rozporządzenia mieniem poprzez wprowadzenie w błąd odnośnie do swojej sytuacji finansowej pokrzywdzonych. Wcześniej był karany za podobne przestępstwa. Zła sytuacja majątkowa oskarżonego sprawiła, że nie był w stanie wywiązać się z zawieranych umów, w sprawie było kilkudziesięciu pokrzywdzonych. Sąd wymierzył karę sekwencyjną: cztery miesiące pozbawienia wolności oraz jeden rok i 10 miesięcy kary ograniczenia wolności polegającej na wykonywaniu nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne. Fragment uzasadnienia wyroku brzmiał:

Sąd wymierzył karę łączną czterech miesięcy pozbawienia wolności i jednego roku i 10 miesięcy ograniczenia wolności [...]. Sąd wziął pod uwagę przede wszystkim cele zapobiegawcze i wychowawcze, które ma osiągnąć w stosunku do oskarżonego, a także potrzeby w zakresie kształtowania świadomości prawnej społeczeństwa.

Skazany odbył karę pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego, a następnie złożył wniosek o zmianę formy wykonywania kary ograniczenia wolności. Sąd uzasadnił postanowienie w następujący sposób:

Skazany pracuje zawodowo, co powoduje, że wykonanie kary ograniczenia wolności w dotychczasowej formie jest dla niego uciążliwe. Sąd uznał, że mając na uwadze postawę skazanego, który pracuje, to dla uzyskania celów kary, czyli spowodowania, że skazany nie popełni ponownie czynu zabronionego, nie jest niezbędnym wykonanie wobec skazanego kary ograniczenia wolności w formie nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne i wystarczającym będzie wykonanie tej kary w formie potrącenia części wynagrodzenia za pracę. W ocenie Sądu wykonanie kary w tej formie przyniesie skutek resocjalizujący skazanego.

Skazany miał przekazywać 12% wynagrodzenia za pracę na rzecz Funduszu Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej.

Sprawa nr 3 — oskarżony za udział w obrocie środkami odurzającymi (art. 56 ust. 1 i 3 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii), wymierzona mu została kara sekwencyjna pięciu miesięcy pozbawienia wolności i jednego roku ograniczenia wolności z obowiązkiem nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 32 godzin w stosunku miesięcznym. Przedstawiono następujące fragmenty uzasadnienia wyroku:

Oskarżony poprzez uczestniczenie w obrocie środkami odurzającymi stwarzał istotne zagrożenie dla zdrowia i życia innych ludzi.

Mając na uwadze okoliczności (wiek i niekaralność) oraz zagrożenie karą od dwóch do 12 lat pozbawienia wolności, [...] zasadne stało się wymierzenie oskarżonemu przy zastosowaniu art. 37b k.k. kary mieszanej. Minimalna kara dwóch lat pozbawienia wolności przewidziana za to przestępstwo byłaby bowiem karą zbyt surową.

Wymierzona kara pięciu miesięcy pozbawienia wolności oraz jednego roku ograniczenia wolności z obowiązkiem nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 32 godzin w stosunku miesięcznym jest adekwatna do stopnia społecznej szkodliwości oraz stopnia zawinienia. Kara uwzględnia wszystkie okoliczności istotne dla wymiaru kary i będzie stanowić dla oskarżonego odpowiednią i wystarczającą przestrożę przed popełnieniem w przyszłości podobnego czynu.

Karę pozbawienia wolności skazany odbył w systemie dozoru elektronicznego, co sąd penitencjarny uzasadnił w taki sposób:

Skazany spełnia wszystkie przesłanki formalne do udzielenia mu zezwolenia na odbywanie kary w SDE [...]. Z wywiadu kuratora wynika, że zachowanie i postawa skazanego w miejscu zamieszkania jest pozytywna. Skazany nie ma żadnego problemu z uzależnieniami. W chwili obecnej nie są prowadzone przeciwko skazanemu żadne postępowania karne, skazany odbudowuje swoje relacje z byłą żoną. Ma codzienny kontakt z dziećmi, które pozostają z matką i na które jest zobowiązany alimentacyjnie. Pracuje w stolarni. W tej sytuacji zasadnym było przyjęcie, że cele kary odbywanej przez skazanego w SDE zostaną osiągnięte, bowiem proces resocjalizacji już się toczy.

Następnie, na wniosek skazanego, sąd wydał postanowienie o zmianę formy wykonywania kary ograniczenia wolności, ze względu na to, że:

skazany pracuje zawodowo, co powoduje, że wykonanie kary ograniczenia wolności w dotychczasowej formie jest dla niego uciążliwe. Sąd uznał, że mając na uwadze postawę skazanego, który pracuje zawodowo, to dla uzyskania celów kary, czyli spowodowania, że skazany nie popełni ponownie czynu zabronionego, nie jest niezbędnym wykonanie wobec skazanego kary ograniczenia wolności w formie nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne i wystarczającym będzie wykonanie tej kary w formie potrącenia części wynagrodzenia za pracę. W ocenie Sądu wykonanie kary w tej formie przyniesie skutek resocjalizujący skazanego.

Szesnaście procent wynagrodzenia za pracę skazanego miało być potrącane na rzecz fundacji X.

W dalszej części pracy zostaną przedstawione sprawy, w których Sąd Okręgowy w Tarnowie orzekł karę sekwencyjną w 2020 roku. Zgodnie ze *Sprawozdaniem Sądu Okręgowego w Tarnowie MS-S60. Sprawozdanie w sprawie osób osądzonych w pierwszej instancji według właściwości rzeczowej za 2020 rok* były dwie takie sprawy²¹. Kara mieszana w jednej sprawie składała się z kary pozbawienia wolności do trzech miesięcy i kary ograniczenia wolności powyżej sześciu miesięcy do roku, a w drugiej orzeczona kara pozbawienia wolności mieściła się w przedziale powyżej trzech miesięcy do sześciu miesięcy, a kara ograniczenia wolności — w przedziale powyżej sześciu miesięcy do roku. Zgodnie

²¹ *Sprawozdanie Sądu Okręgowego w Tarnowie MS-S60. Sprawozdanie w sprawie osób osądzonych w pierwszej instancji według właściwości rzeczowej za 2020 rok*, <https://www.tarnow.so.gov.pl/download/s06o20214-1642674462.pdf> (dostęp: 13.09.2022).

z danymi zawartymi w sprawozdaniu w zakresie rodzaju popełnionych przestępstw jedną z omawianych spraw zaliczono do kategorii: z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, a drugą do kategorii: „inne”. W omawianym sprawozdaniu w dziale 2.3.2.b. „Ograniczenie wolności przy karze mieszanej” przedstawiono rodzaje nałożonych obowiązków, w obu — wykonywania nieodpłatnej kontrolowanej pracy (art. 34 § 1a pkt 1 k.k.), dodatkowo w jednej sprawie nałożono na sprawcę obowiązki lub świadczenie pieniężne (art. 34 § 3 k.k.).

Sprawa nr 1 — skazany (mężczyzna urodzony w 1995 roku, wykształcenie zawodowe) z art. 56 ust. 3 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, zgodnie z wyrokiem z dnia 29 października 2020 roku miał odbyć karę sekwencyjną w wymiarze sześciu miesięcy kary pozbawienia wolności i jednego roku kary ograniczenia wolności w formie nieodpłatnej kontrolowanej pracy (24 godziny w stosunku miesięcznym). Skazany otrzymał wezwanie do stawienia się w areszcie śledczym na 21 grudnia 2020 roku, nie toczyły się przeciw niemu inne postępowania karne. obrońca skazanego złożył wniosek do sądu penitencjarnego o zezwolenie na odbycie kar poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego oraz wniosek do sądu pierwszej instancji o wstrzymanie wykonania kary pozbawienia wolności. Wniosek o zezwolenie na wykonanie kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego został pozostawiony bez rozpoznania ze względu na zbyt niski poziom sygnału GSM/GPRS, niezbędny do poprawnej pracy stacjonarnego urządzenia monitorującego. Sytuacja związana z warunkami technicznymi zmieniła się i 4 marca 2021 roku sąd penitencjarny udzielił skazanemu zezwolenia na odbycie kary poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego. W dalszej części przedstawiony jest fragment uzasadnienia tego postanowienia:

Wniosek zasługuje na uwzględnienie. Choć skazany dopuścił się poważnego przestępstwa udziału w obrocie znacznymi ilościami środków narkotycznych, to jednak nie był wcześniej karany, a ostatnie z jego działań przestępnych miały miejsce ponad trzy lata temu [...]. Skazany jest osobą młodą, pracuje zarobkowo i — jak podał — zapłacił już dość wysoką karę grzywny i istotną część orzeczonego wobec niego przepadku równoważność korzyści majątkowej uzyskanej z przestępstwa [...]. Do wykonania ma także karę ograniczenia wolności w formie nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne. Te okoliczności uzasadniały danie mu jeszcze

jednej szansy uniknięcia osadzenia w izolacji penitencjarnej. Dzięki temu skazany będzie mógł kontynuować pracę zarobkową i spłacać swoje zobowiązania.

Dnia 29 września 2021 roku do sądu wpłynęła informacja o zakończeniu wykonywania kary w SDE. Brakowało akt wykonawczych kary ograniczenia wolności.

Sprawa nr 2 — skazany (mężczyzna urodzony w 1987 roku, kierowca) z art. 280 § 2 k.k. i 157 § 2 k.k. Sąd w niniejszej sprawie orzekł karę sekwencyjną w wymiarze trzech miesięcy kary pozbawienia wolności i sześciu miesięcy ograniczenia wolności w formie nieodpłatnej kontrolowanej pracy (24 godziny w stosunku miesięcznym), wyrok został wydany dnia 14 lipca 2020 roku. W sprawie oskarżony był tymczasowo aresztowany przez sześć miesięcy i 26 dni, okres rzeczywistego pozbawienia wolności został zaliczony na poczet kary, więc do wykonania pozostała tylko część kary ograniczenia wolności (na mocy art. 63 § 1 k.k.). Skazany został skierowany przez kuratora dnia 10 marca 2021 roku do szkoły podstawowej do prac polegających na pracach porządkowych i remontowych. W postępowaniu skazany złożył prośbę o zmianę miejsca stałego pobytu do sądu. Przez pewien czas dyrektor szkoły zwracał się z prośbą o nieprzysyłanie do pracy skazanych w związku z obostrzeniami w kraju związanymi z COVID-19. Skazany w trakcie wykonywania kary ograniczenia wolności, w lipcu 2021 roku złożył do sądu prośbę o przeliczenie wymiaru kary ograniczenia wolności (obawiając się, że tymczasowe aresztowanie nie zostało w prawidłowy sposób zaliczone także na poczet kary ograniczenia wolności). Ostatecznie okazało się, że skazany zakończył odbywanie kary 30 czerwca 2021 roku.

Badania — nawet tak niewielkiej liczby spraw — stanowią podstawę do zasygnalizowania kilku problemów związanych z wykonywaniem kar sekwencyjnych. Pierwszym poważnym problemem jest brak niezwłoczności w wykonaniu tej kary. W większości przypadków skazani nie stawiali się do wyznaczonych jednostek penitencjarnych. Prawdopodobnie sytuacja ulegnie zmianie po 1 stycznia 2023 roku, gdy wejdą w życie przepisy nowelizacji²² zmieniające w diametralny sposób rozpoczęcie wykonywania kary pozbawienia wolności. Zgodnie z dotychczasowym brzmieniem

²² Ustawa z dnia 5 sierpnia 2022 roku, Dz.U. z 2022 r. poz. 1855.

art. 79 k.k.w. sąd wzywa skazanego do stawienia się w określonym terminie w areszcie śledczym. Z uwagi na częste niestawianie się do odbycia kary skazanych zmieniono art. 79 k.k.w. w ten sposób, że zasadą będzie polecenie zatrzymania i doprowadzenia do aresztu śledczego skazanego, zaś wyjątkowo, po uzyskaniu zgody sądu pierwszej instancji, możliwe będzie dobrowolne zgłoszenie się do jednostki penitencjarnej. Cel zmiany art. 79 k.k.w. został wyjaśniony w następujący sposób: „Spośród osób wezwanych do stawienia się w wyznaczonym terminie w areszcie śledczym tylko niewielki odsetek skazanych wywiązuje się z tego obowiązku. Zmiana ma na celu zapobieżenie ukrywaniu się skazanych”²³ oraz „poprawę skuteczności wykonania kary pozbawienia wolności w zakresie osadzania prawomocnie skazanych w jednostkach penitencjarnych”²⁴. Konieczność wprowadzenia zmian zobrazowana została statystyką (danymi pochodzącymi z wybranych statystyk miesięcznych Biura Informacji CZSW z lat 2016–2021), z których wynikało między innymi, że liczba prawomocnie skazanych, którzy nie stawili się do odbycia kary pozbawienia wolności w jednostce penitencjarnej pomimo upływu terminu wyznaczonego przez sąd pierwszej instancji, przedstawiała się następująco: według stanu na 30 września 2016 roku — 40 126, 30 września 2018 roku — 38 633, 31 października 2020 roku — 36 622. Do tej liczby zaliczono osoby, które złożyły wnioski w postępowaniu wykonawczym o odroczenie kary pozbawienia wolności, udzielenie zezwolenia na odbycie kary w SDE, wstrzymanie wykonania kary²⁵.

Warto podkreślić, że przywołana wyżej nowelizacja wprowadza do Kodeksu karnego wykonawczego art. 14b k.k.w. stwarzający możliwość stwierdzenia postanowieniem sądu, że skazany bezprawnie utrudnia wykonanie kary (na przykład uciekł lub ukrywał się). Wydanie takiego podstawienia wpływa między innymi na wykonanie kary pozbawienia wolności, w szczególności zrównując takiego skazanego z multirecydywistą

²³ Ocena skutków regulacji do projektu ustawy — Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw, s. 8, www.legislacja.gov.pl/docs//2/1235001/12826460/12826461/dokument528329.pdf (dostęp: 22.09.2022).

²⁴ Ocena skutków regulacji do projektu ustawy — Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw, s. 7, www.legislacja.gov.pl/docs//2/1235001/12826460/12826461/dokument528329.pdf (dostęp: 22.09.2022).

²⁵ *Ibidem*.

w sytuacji wystąpienia z wnioskiem o warunkowe przedterminowe zwolnienie (art. 78 § 2 k.k. w brzmieniu od 1 stycznia 2023 roku stanowi, że skazanego określonego w art. 64 § 1 można warunkowo zwolnić po odbyciu dwóch trzecich kary, natomiast określonego w art. 64 § 2 oraz skazanego, wobec którego wydano prawomocne postanowienie stwierdzające, że bezprawnie utrudniał wykonanie kary pozbawienia wolności, po odbyciu trzech czwartych kary).

Następnie nie można pozytywnie ocenić wymierzania kary sekwencyjnej oskarżonym, którzy byli wielokrotnie karani oraz względem których toczą się jednocześnie inne postępowania karne. W kilku przypadkach sąd wydawał wyrok łączny, na mocy którego skazany miał odbyć jedynie karę pozbawienia wolności. Mogą także powstać wątpliwości co do sensu możliwości odbycia kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego, gdyż stosowanie dozoru elektronicznego za bardzo liberalizuje warunki odbywania kary. Taka praktyka nie konweniuje z uzasadnieniem ustawodawcy wprowadzenia instytucji kary mieszanej: „W wielu sytuacjach wymierzenie krótkoterminowej kary izolacyjnej jest wystarczające dla osiągnięcia odpowiedniego oddziaływania w zakresie prewencji specjalnej”²⁶. W końcu i tak miała to być „kombinowana forma represji prawnokarnej, która powinna być szczególnie atrakcyjna w przypadku poważniejszych występów”²⁷.

Interesujące mogą być także skutki zmiany art. 43 la k.k.w. (ogólne warunki dozoru elektronicznego) w ten sposób, że sąd penitencjarny będzie musiał uzasadnić przesłankę braku spełnienia celów kary: „Sąd penitencjarny, odmawiający zezwolenia na odbycie kary w SDE, był zobowiązany do wskazania i uzasadnienia przyczyn takiej odmowy”²⁸. Takie ujęcie jednej z przesłanek zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego może spowodować, że sądy będą częściej takiego zezwolenia udzielać, co może mieć także wpływ na sposób wykonania kary sekwencyjnej.

²⁶ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy — Kodeks karny oraz niektórych ustaw, s. 12, <https://www.sejm.gov.pl/sejm7.nsf/druk.xsp?nr=2393> (dostęp: 18.09.2022).

²⁷ *Ibidem*, s. 11.

²⁸ *Ibidem*, s. 9.

Wątpliwości mogą powstać także na gruncie analizy rodzajów przestępstw, za które orzeka się karę mieszaną, co szczególnie może dotyczyć niektórych występków z rozdziału XXV „Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności” Kodeksu karnego, na przykład art. 197 § 1 k.k. czy art. 200 § 1 k.k. Jednak po wejściu w życie nowelizacji Kodeksu karnego (ustawa uchwalona 17 listopada 2022 roku)²⁹ sytuacja ulegnie zmianie, gdyż w niektórych przypadkach górna granica ustawowego zagrożenia zostanie podniesiona do lat 15.

Brakuje systemowych rozwiązań dotyczących wykonywania kar sekwencyjnych, a ponadto tak lakoniczna regulacja skłania do modyfikowania sposobu wykonania sekwencji kar na wiele sposobów. Ciekawą tezę wysunęła Violetta Konarska-Wrzosek w związku z ponownym wprowadzeniem możliwości odbywania kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego i możliwości stosowania do kary orzeczonej na podstawie art. 37b k.k. (art. 43 lb § 1 k.k.w.), zgodnie z którą pojawia się opcja jednoczesnego wykonania kary pozbawienia wolności oraz kary ograniczenia wolności:

W związku z ponownym wprowadzeniem do naszego systemu prawa możliwości odbywania kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego (w wymiarze nieprzekraczającym roku i sześciu miesięcy — zob. art. 43 la § 1 pkt 1 k.k.w.) i możliwości stosowania tego systemu w formie dozoru stacjonarnego do kary pozbawienia wolności orzeczonej na podstawie art. 37b k.k. (zob. znove-lizowane I nowelą z 11 marca 2016 r. przepisy art. 43c i n., w tym w szczególności art. 43 lb k.k.w.) pojawia się kwestia możliwości równoczesnego wykonywania kary pozbawienia wolności i kary ograniczenia wolności, zwłaszcza gdy jest ona orzeczona w postaci potrącenia części wynagrodzenia za pracę zarobkową.

Odnosi się to do sytuacji, gdy w tym samym czasie skazany odbywa karę pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego (i pracuje zarobkowo) oraz dokonywane jest potrącenie od 10% do 25% z wynagrodzenia za pracę w stosunku miesięcznym na cel społeczny wskazany

²⁹ Ustawa z dnia 7 lipca 2022 roku o zmianie ustawy — Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (druk 2024), ustawa zaostrza odpowiedzialność karną do granic od dwóch do 15 lat między innymi za przestępstwa z art. 197 § 1 k.k., art. 200 § 1 k.k., art. 202 § 3 k.k.

przez sąd jako forma wykonania kary ograniczenia wolności³⁰. Choć można znaleźć przeszkody formalne w postaci braku wyraźnego zapisu ustawy zezwalającego na taki sposób wykonania kary sekwencyjnej, ustawodawca powinien doprecyzować przepisy odnoszące się do instytucji kary sekwencyjnej, a także rozważyć zasadność stosowania dozoru elektronicznego. Ciekawym podsumowaniem niniejszych rozważań będzie fragment uzasadnienia jednego z postanowień, w którym sąd udzielił skazanemu zezwolenia na odbycie kary w systemie dozoru elektronicznego, uznając kilka miesięcy kary w zakładzie karnym za „zbyt krótki czas na resocjalizację”.

Bibliografia

- Jezusek A., *Sekwencja kary pozbawienia wolności i kary ograniczenia wolności jako reakcja na popełnienie przestępstwa (art. 37b k.k.)*, „Państwo i Prawo” 5, 2017.
- Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, red. J. Giezek, Warszawa 2021.
- Kodeks karny. Część ogólna, t. 1, cz. 1. Komentarz do art. 1–52 k.k.*, red. W. Wróbel, A. Zoll, Warszawa 2016.
- Konarska-Wrzošek V., *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2020.
- „Mały Rocznik Statystyczny Polski” 2022, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/roczniki-statystyczne/roczniki-statystyczne/maly-rocznik-statystyczny-polski-2022,1,24.html>.
- Raglewska J., *Kary sekwencyjne orzeczone na podstawie art. 37b k.k. — wybrane problemy związane z ich wykonaniem*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego” 54, 2019.
- „Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej” 2018, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/roczniki-statystyczne/roczniki-statystyczne/rocznik-statystyczny-rzeczypospolitej-polskiej-2018,2,18.html>.
- „Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej” 2021, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/roczniki-statystyczne/roczniki-statystyczne/rocznik-statystyczny-rzeczypospolitej-polskiej-2021,2,21.html>.
- Sprawozdanie Sądu Okręgowego w Tarnowie MS-S6o. Sprawozdanie w sprawie osób osadzonych w pierwszej instancji według właściwości rzeczowej za 2020 rok*, <https://www.tarnow.so.gov.pl/download/s06o20214-1642674462.pdf>.
- Sprawozdanie Sądu Rejonowego w Tarnowie MS-S6r. Sprawozdanie w sprawie osób osadzonych w pierwszej instancji według właściwości rzeczowej za 2020 rok*, <https://www.tarnow.sr.gov.pl/download/sprawozdanie-w-sprawie-osob-osadzonych-w-pierwszej-instancji-wedlug-wlasciwosci-rzeczowej-1611744330.pdf>.

³⁰ V. Konarska-Wrzošek, *Kodeks karny. Komentarz*, red. V. Konarska-Wrzošek, Warszawa 2020, s. 254 (teza 4 do art. 37b k.k.).

Selected issues of executing sequential penalties

Abstract

This paper concerns the sequence of punishments: imprisonment and restriction of liberty on the basis of Article 37b of the Criminal Code. The article presents the problems related to the execution of sequential penalties. The author considers the possibility of modifying the sequence of penalties, e.g. in the form of execution of a penalty in the electronic supervision system. The considerations were supplemented with own research.

Keywords: mixed punishment, sequence of punishments, electronic surveillance system, incidental proceedings